УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS
1975

1 SVIJET BEZ SIROMAŠTVA
10 SMANJENJE NEJEDNAKOSTI
5 RODNA RAVNOPRAVNOST

9. Društveno (socijalno) preduzetništvo

10. Preduzetništvo žena

Kako preduzetničko djelovanje rješava društvene probleme i jača ekonomsko osnaživanje žena

Prof. dr Saša Petković
Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

UVOD

Ciljevi predavanja

01 Upoznati se s pojmom društvenog (socijalnog) preduzetništva i načinom njegovog provođenja.

02 Razumjeti motive i način djelovanja socijalnih preduzetnika.

03 Shvatiti značaj socijalnog preduzeća i korporativne društvene odgovornosti.

04 Uvidjeti mračnu stranu socijalnog preduzetništva.

LITERATURA

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri.* Banja Luka: Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

Poglavlje 1.6.3, autori Jelica Rastoka i Saša Petković

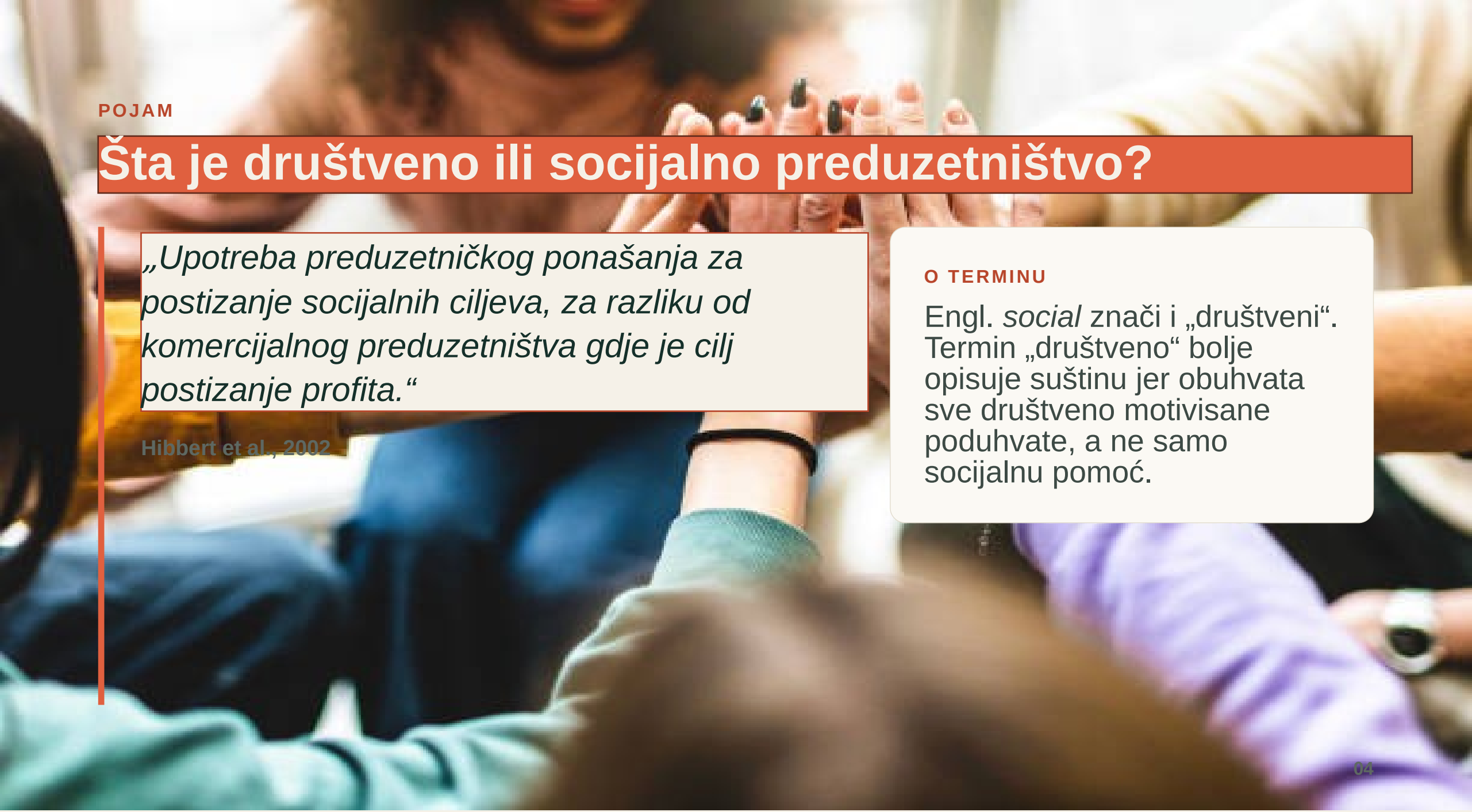
ZNAČAJ

Zašto nam je društveno preduzetništvo potrebno baš sada?

- Siromaštvo
- Marginalizovane grupe
- Izbjegličke krize
- Nemiri i ratovi
- Prirodne katastrofe
- Globalne pandemije
- Migracije stanovništva
- Glad

Uporedo s ovim problemima raste broj inicijativa koje ih rješavaju. Društveno preduzetništvo, osim volonterskog karaktera, polako poprima odlike prave profesije.

POJAM

Šta je društveno ili socijalno preduzetništvo?

„Upotreba preduzetničkog ponašanja za postizanje socijalnih ciljeva, za razliku od komercijalnog preduzetništva gdje je cilj postizanje profita.“

Hibbert et al., 2002

O TERMINU

Engl. *social* znači i „društveni“. Termin „društveno“ bolje opisuje suštinu jer obuhvata sve društveno motivisane poduhvate, a ne samo socijalnu pomoć.

POJAM

Moćan mehanizam za…

- suočavanje sa siromaštvom
- osnaživanje žena
- katalizaciju društvene transformacije
- rast na tržištima s vrlo niskom kupovnom moći
- institucionalne promjene

Saebi et al., 2019; Nicholls, 2008

ekobag

ekološko socijalno preduzeće

unikatne torbe

EkoBag je prvo Socijalno ekološko preduzeće u Srbiji. Bavi se reciklažom PVC folije za bilborde i upošljava teško zapošljive žene starije od 45 godina.

STUDIJA SLUČAJA

Eko bag: moda od otpada koji se ne razgrađuje

Udruženje građana iz Beograda i **prvo ekološko socijalno preduzeće u Srbiji**. Žene starije od 50 godina šiju torbe od iskorištenih PVC reklamnih banera.

Profit ide za zarade, obuku novih radnica i nabavku mašina i materijala.

Partneri: Grad Beograd, Erste banka, Exit festival, Grad Novi Sad i drugi

2010.
godina osnivanja

55+
godina osnivačica

1.500
godina razgradnje banera

1 = 1
jedna osoba, jedan glas

Studija slučaja 5, Rastoka & Petković (Petković, 2021)

DISKUSIJA

Eko bag: pitanja za diskusiju

01

Ko su ključni zaposleni? Može li to što dolaze iz grupe koja nije konkurentna na tržištu rada povećati profitabilnost preduzeća?

02

Supermarketi u BiH naplaćuju PVC vrećice od kraja 2019. godine. Je li to prilika za socijalna preduzeća? Koje su prepreke?

03

Je li princip „jedna osoba, jedan glas“ prednost ili mana Eko baga?

04

Koje prilike u vašoj lokalnoj zajednici bi mogle pokrenuti socijalno preduzeće?

POJAM

Privatni, korporativni i društveni (socijalni) preduzetnik

	Privatni	Korporativni	Društveni
Ciljevi	Nezavisnost, profitabilne prilike, visoka potreba za postignućem	Sloboda za projekte bez birokratije	Služenje onima kojima je potrebno, socijalna pravda
Fokus	Povrat ulaganja i maksimizacija profita	Ekonomski povrat kroz inovacije	Društvena vrijednost, bogatstvo i pravda
Rizik	Značajan lični i finansijski rizik	Kalkulisan, snosi ga organizacija	Prihvata iznadprosječne rizike
Vještine	Samouvjerenost, poslovno znanje	Menadžerske i tehničke vještine	Tolerancija na dvosmislenost, političke vještine

Prilagođeno iz Hisrich & Ramadani, 2017, str. 10–11

NASTANAK

Od pojma do Nobelove nagrade

1972.

Banks

Prvi koristi pojam: menadžerske vještine za društvene probleme

1973.

Etzioni

Ni država ni tržište sami: potrebna je „treća strana“ – neprofitne organizacije

1977.

Chamberlain

Nova generacija društveno motivisanih biznismena

1998.

Dees

„The Meaning of Social Entrepreneurship“, otac discipline

2006.

Yunus

Nobelova nagrada za mir za Grameen Bank

Nicholls, 2008; Bornstein & Davis, 2010

NASTANAK

Od dobre volje do poslovnog poduhvata

Dobrovoljne i humanitarne aktivnosti

- jednokratne i kratkoročne
- zasnovane na „dobroj volji“
- pomoć i podrška
- projektni, jednokratni ciljevi

Društveno preduzetništvo

- dugoročna orijentacija
- i ugovori o radu, profitni i neprofitni oblici
- proizvodnja proizvoda i usluga
- vizija, misija i organizaciona struktura

Može se naći u sva tri sektora: **javnom, privatnom i trećem (neprofitnom)**.

Bacchiega & Borzaga, 2001; Deakins & Freel, 2012

VRSTE PREDUZETNIŠTVA

Četiri tipa preduzetnika

Tip	Šta radi	Oblik	Primarni motiv
Konvencionalni	Stvara viziju zasnovanu na novim idejama radi uspješnih inovacija	Profitni	Ekonomski
Institucionalni	Mobiliše resurse da promijeni ili osnuje institucije	Profitni	Institucionalna reforma
Kulturni	Stvara socijalnu, kulturnu ili ekonomsku vrijednost	Profitni i neprofitni	Kulturna difuzija
Društveni (socijalni)	Primjenjuje poslovne principe na društvene probleme	Profitni i neprofitni	Društvena promjena i dobrobit

Volkmann et al., 2012, str. 13–14

VRSTE PREDUZETNIŠTVA

Pet dimenzija socijalnog preduzetništva

1

Društvena misija

Motiv i razlog pokretanja poduhvata

2

Društvena promjena

Uvijek pozitivna, iako može „rušiti“ stare obrasce

3

Društvena inovacija

Sredstvo promjene i njen trajan rezultat

4

Preduzetnički duh

Razlikuje ga od volontera: cilj je trajno rješenje

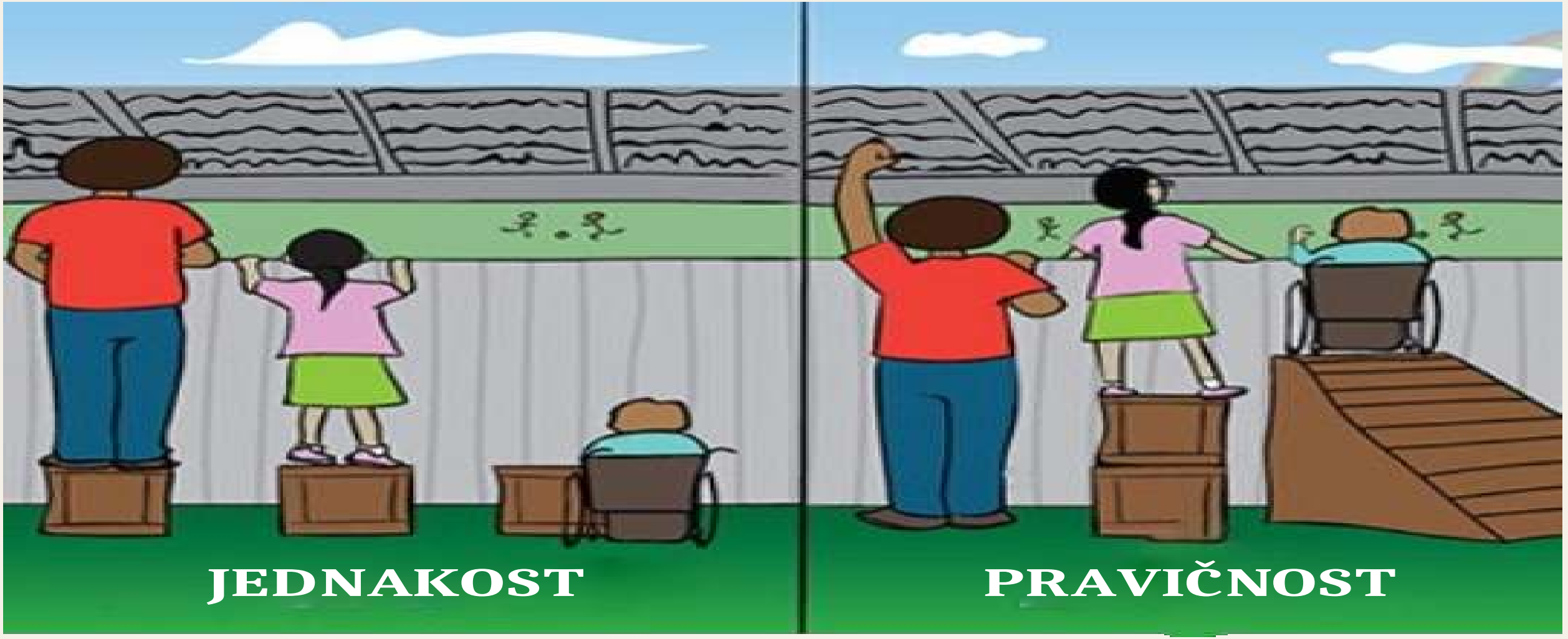
5

Ličnost

Više empatije, hrabrosti i kolektivnog promišljanja

Praszkier & Nowak, 2012, str. 15

Zašto su nam potrebna socijalna (društvena) preduzeća i zašto moramo graditi i jačati socijalno preduzetništvo?

DRUŠTVENA INOVACIJA

Inovacija je i sredstvo i rezultat

SREDSTVO

Inovacija omogućava određenu društvenu promjenu

PROMJENA

Društvena promjena se realizuje u zajednici

REZULTAT

Inovacija ostaje kao trajan rezultat

U suštini, društveno preduzetništvo spaja **društveni angažman** i **preduzetničko djelovanje**.

Praszkier & Nowak, 2012; Gawell, 2014

DRUŠTVENA INOVACIJA

Tri vrste inovacija

Transformacione

Podizanje lokalnih kapaciteta, prilagođavanje lokalnih uloga, promjena kulturnog konteksta

npr. obrazovanje ljudi u selima

Ekonomske

Paketi alata i resursa koji povećavaju produktivnost onih koji ih koriste

npr. mikrofinansiranje

Političke

Lokalni pokreti koji jačaju glas i uticaj marginalizovanih zajednica

npr. pokret za samozapošljavanje žena

Alvord et al., 2004, prema Nicholls, 2006

Muhammad Yunus i Grameen Bank iz Bangladeša dobili su Nobelovu nagradu za mir za ekonomski i društveni razvoj „odozdo prema gore“ kroz mikrokredite.

PRIMJER EKONOMSKE INOVACIJE

2006.

„Trajni mir se ne može postići ako velike grupe stanovništva ne pronađu načine da izbjegnu siromaštvo.“

ГРАЂАНСКА ПАТРОЛА

Пријави комуналне проблеме!

Апликација је доступна путем постојећих платформи Play store и App store, потпуно бесплатно.

www.banjaluka.rs.ba

@gubanjaluka

DRUŠTVENI ILI SOCIJALNI PREDUZETNIK

Nosilac poduhvata i pokretač promjena

Prema Deesu, socijalni preduzetnici:

- kreiraju vrijednost za javnost
- prate nove mogućnosti
- inoviraju i prilagođavaju se
- djeluju odvažno
- koriste resurse koje ne kontrolišu
- iskazuju visok nivo odgovornosti

Bornstein & Davis, 2010, str. 1

Dvije grupe osobina

Preduzetničke

- sklonost riziku
- inovativnost
- prepoznavanje prilika
- snalažljivost

Prosocijalne

- snažna etička struktura
- moralna sposobnost
- sociomoralna motivacija

Nisu isto što i volonteri, aktivisti ili humanitarni radnici: odlikuje ih **viši nivo posvećenosti** i dugoročno, sistemsko rješavanje problema.

Saebi et al., 2019, str. 4

SOCIJALNO PREDUZEĆE

Kako se vizija pretvara u organizaciju

> *„Biznis s primarno društvenim ciljevima, čiji se viškovi prvenstveno reinvestiraju u biznis ili zajednicu, a ne radi maksimizacije profita akcionara ili vlasnika.“*
>
> **DTI, 2002, prema Doherty et al., 2009**

Hibridna organizacija | **Društveni cilj i profit** | **Pripada „trećem sektoru“**

SOCIJALNO PREDUZEĆE

Zajednički ciljevi socijalnih preduzeća

Dobra i usluge koje javni sektor ili tržište ne nude

Razvijanje vještina

Kreiranje radnih mjesta

KLJUČNE KARAKTERISTIKE

Izričit društveni cilj · direktno učešće zajednice · ograničena raspodjela dobiti · demokratsko i otvoreno upravljanje · stvaranje socijalnog kapitala

Socijalna inkluzija

Smallbone et al., 2001; Bacchiega & Borzaga, 2001

Pravne forme i zakoni u regionu

NAJČEŠĆE FORME

- udruženja građana
- zadužbine i fondacije
- preduzeća za radnu integraciju osoba s invaliditetom
- zadruge
- društva s ograničenom odgovornošću
- društveno preduzeće (Republika Srpska)

Republika Srpska · 2021.

Zakon o društvenom preduzetništvu: vlasnicima se isplaćuje najviše 51% dobiti, a ostatak se reinvestira.

Srbija · 2022.

Zakon o socijalnom preduzetništvu

Federacija BiH · 2025.

Dom naroda usvojio Nacrt zakona o društvenom poduzetništvu

SOCIJALNO PREDUZEĆE

Životni ciklus društvenog preduzeća

01

Plan

- razumjeti potrebe kupaca
- početni prijedlog
- poslovni plan i prototip

02

Validacija

- istraživanje tržišta
- testiranje pretpostavki
- poboljšanje modela

03

Priprema za rast

- svijest i tražnja kupaca
- lanac dobavljača
- sistemi i talenti

04

Skaliranje

- nova područja i segmenti
- ulaganje u imovinu i ljude
- efikasnost skaliranja

Prilagođeno iz Koh et al., 2012, prema Varga & Etchart, 2017

Sedam pitanja prije pokretanja

1. Koji društveni problem rješavate i kako?
2. Koju dodatnu vrijednost nudite?
3. Koja je vaša strategija razvoja?
4. Kako izgleda vaš ekonomski model?
5. Kako ubrzati razvoj saradnjom s drugim akterima?
6. Kako ćete mjeriti društveni uticaj?
7. Koji je najbolji organizacioni model za projekat?

Kako mjeriti društvenu vrijednost?

SOCIJALNI KAPITAL

Povjerenje, građanski duh, solidarnost i spremnost na udruživanje radi održive zajednice.

Raste kada se koristi. Istovremeno je rezultat i resurs socijalnog preduzetništva.

Triple Bottom Line

ljudi, planeta, profit (Elkington)

Balanced Scorecard za neprofitne

uravnoteženi pokazatelji (Kaplan)

Porodica mjera

kombinacija mjera iz više perspektiva (Sawhill & Williamson)

Socijalno izvještavanje

standardizovani izvještaji u neprofitnom sektoru (Zadek)

Deakins & Freel, 2012; Evers, 2001; Nicholls, 2008

EKOSISTEM

Niko ne djeluje izolovano

ŠTA VLADE MOGU UČINITI?

- otvoriti javne nabavke društvenim preduzećima
- ne svoditi ih samo na modele zapošljavanja
- podržati izgradnju kapaciteta
- finansirati istraživanja i zajedničke alate
- podsticati ulaganja umjesto pretjerane kontrole

Prilagođeno iz Wirtz & Volkmann, 2015; Varga & Etchart, 2017

EKOSISTEM

Zapadni Balkan: izazovi i prilike

	Izazovi	Prilike
Ekosistem	Nema strateškog pristupa ni implementacije, kontradiktorni propisi, slaba svijest javnosti	Aktivne lokalne organizacije i mreže podrške, evropski i regionalni programi
Kapaciteti	Neodrživi poslovni modeli, slabo planiranje i finansijsko upravljanje, slabo mjerenje uticaja	Rastući interes korporacija kroz društvenu odgovornost, primjeri uspješnog skaliranja
Finansiranje	Otežan pristup finansiranju, odbojnost prema riziku, korporacije ih ne vide kao dobavljače	EU programi, lokalne samouprave i donatori, mikrofinansiranje

Prilagođeno iz Varga & Etchart, 2017, str. 13

Kada firma rješava društvene probleme – korporativna društvena odgovornost

Sponzorstvo

Strateško ulaganje novca, proizvoda ili usluga s društvenom koristi

Cause marketing

Donacija za društveni problem za svaki prodati proizvod

Filantropija

Davanje proizvoda ili usluga bez ikakve protivusluge

ZAŠTO FIRME TO RADE?

- moralna obaveza
- održivost
- reputacija

Lii et al., 2013; Walker & Parent, 2010

MRAČNA STRANA

Kada dobre namjere nisu dovoljne

Vizija jednog pokretača

Odluke o društvenoj vrijednosti mogu zaobići demokratsko odlučivanje.

Tuđi socijalni kapital

Preduzetnik može jačati sopstveni kapital umjesto kapitala grupe kojoj pomaže.

Obim i dubina

Više je problema nego resursa, a propisi ograničavaju dubinu rješenja.

Ishod najviše zavisi od moralnih i etičkih vrijednosti socijalnog preduzetnika.

Deakins & Freel, 2012; Whiteman, 2010

TEMA 10

Preduzetništvo žena

Jednako vrijedni poslovni rezultati, nejednake polazne pozicije

Cilj održivog razvoja 5

UVOD U TEMU 10

Ciljevi predavanja

01 Upoznati se s pojmom i korijenima preduzetništva žena.

02 Razumjeti zašto preduzetnice zaslužuju posebnu pažnju kreatora ekonomskih politika.

03 Uočiti prepreke s kojima se suočavaju preduzetnice u svijetu, regionu i BiH.

04 Upoznati se sa strateškim okvirom podrške preduzetništvu žena.

LITERATURA

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

Poglavlje 1.6.4, Preduzetništvo žena

POJAM

Preduzetništvo žena, a ne „žensko preduzetništvo“

Termin često izaziva kontroverze i pogrešno se prevodi kao „žensko preduzetništvo“ (engl. women entrepreneurship, female entrepreneurship).

Preduzetništvo je jedno. Primjenjuje se u sva tri sektora, a zbog specifičnosti pojedinih grupa stanovništva različito se tretira u akademskoj zajednici.

DEFINICIJA

„Skup aktivnosti vezanih za osnivanje preduzeća, sticanje vlasništva ili dijela vlasništva nad preduzećem, pri čemu upravljanje osnovanim preduzećem obavljaju žene.“

Aidis, 2002

Osnivanje

Žena pokreće novo preduzeće.

Vlasništvo

Žena je vlasnica ili suvlasnica preduzeća.

Upravljanje

Žena vodi osnovano preduzeće.

Aidis, 2002; Petković, 2021, str. 111

NASTANAK

Korijeni preduzetništva žena

POSLIJE 1945.

Nužnost

Samohrane žene i majke ulaze u poslovni svijet nakon Drugog svjetskog rata.

TRANZICIJA

Najveći rast

Najveći intenzitet rasta bilježe zemlje srednje i istočne Evrope u prelasku iz netržišne u tržišnu privredu.

PRIVREDNA KRIZA

Samozapošljavanje

Znatan broj žena ostaje bez posla i pokreće vlastite preduzetničke projekte.

Koristeći svoja znanja, vještine i kreativnost, brojne žene se odlučuju na samozapošljavanje.

Kolaković & Mihić, 2020, str. 22, prema Petković, 2021

Zašto izdvajamo preduzetništvo žena?

Jednako vrijedni poslovni rezultati, ali ne i jednaka polazna pozicija.

ISTE OSOBINE USPJEŠNIH PREDUZETNIKA I PREDUZETNICA

- kreativnost
- proaktivnost
- sklonost razumnim rizicima
- odlučivanje u neizvjesnosti
- fokusiranost na ciljeve
- samoaktualizacija

Petković, 2021, str. 111

ZNAČAJ

Šta preduzetnice donose privredi i društvu?

Preduzetnička aktivnost

Značajan doprinos pokretanju novih poduhvata

Noguera et al., 2013

Ekonomski razvoj

Doprinos rastu i razvoju privrede

Kelley et al., 2017; Hechevarría et al., 2019

Radna mjesta i BDP

Nova radna mjesta i veći bruto domaći proizvod

Bahmani-Oskooee et al., 2013; Ayogu & Agu, 2015

Socijalna uključenost

Manje siromaštva i socijalne isključenosti

Langowitz & Minniti, 2007; Rae, 2015

Žene mogu dati **značajan doprinos** preduzetničkoj aktivnosti i ekonomskom razvoju, kroz nova radna mjesta i rast BDP-a.

Cardella et al., 2020, prema Petković, 2021, str. 111

DOKAZI

Ima li razlike u učinku preduzeća?

Učinak: nema razlike

SAD: nema razlike u učinku preduzeća u vlasništvu žena i muškaraca (Kalleberg & Leicht, 1991; Robb & Watson, 2010).

Međunarodno: isti nalaz (Chell & Baines, 1998; Johnsen & McMahon, 2005; Zolin et al., 2013).

Njemačka: u visokotehnološkim firmama ukupni komercijalni uspjeh, npr. ROI, statistički je isti (Dautzenberg, 2012).

Preživljavanje: postoji jaz

Preduzeća u vlasništvu žena imaju niže stope preživljavanja (Boden & Nucci, 2000; Robb, 2008; Fairlie & Robb, 2009).

11%

jaza u poslovnim neuspjesima objašnjavaju razlike u obrazovanju (popis SAD, Fairlie & Robb, 2009)

Link & Morrison, 2019, str. 8–9, prema Petković, 2021

OBRAZOVANJE I ZARADE

Obrazovanje nije razlog nejednakosti

60%

diplomaca u EU su žene

0,84 €

zarađuju žene za svaki 1 € koji zarade muškarci

16%

manje po satu zarađuju žene u EU

STEM JAZ

Žene u većini zemalja premašuju muškarce po broju univerzitetskih diploma, ali zaostaju u naučnim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim (STEM) oblastima.

POSLJEDICE

- manje tehnoloških startapa koje pokreću žene
- manje žena na menadžerskim pozicijama
- manje žena u upravnim odborima
- manje profesorki na univerzitetima

European Commission, 2019; UNESCO, 2018

DRUŠTVENA VRIJEDNOST

Zašto podržavati preduzetnice?

Socijalna uključenost

Žene se uključuju u ekonomske tokove.

Rodna ravnopravnost

Slamaju se kulturni klišei koji omogućavaju diskriminaciju žena.

Raznolikost preduzetništva

Različiti proizvodi, procesi i načini organizovanja daju više izbora potrošačima i podižu kvalitet preduzetništva.

Preduzetnice i preduzetnici razlikuju se po izboru sektora, proizvodima i uslugama, poslovnim ciljevima i organizacionoj strukturi.

Carter, 2000; Verheul et al., 2006; Zwan et al., 2012; Ivanović-Đukić & Petković, 2020

FINANSIRANJE

Pristup kapitalu: nejednaki uslovi

Rizični kapital

Pristup je otežan u ranim fazama pokretanja poduhvata.

Drugačiji obrazac

Žene drugačije traže finansiranje rizičnim kapitalom od muškaraca (Greene et al., 2001).

Anđeli i privatni investitori

Umjesto da nestane, diskriminacija se ogleda u nejednakom i nepovoljnom pristupu.

? Ako preduzeća žena ostvaruju jednako vrijedne rezultate, zašto investitori propuštaju te prilike?

Greene et al., 2001; Becker-Blease & Sohl, 2007; Gicheva & Link, 2015

PODACI

Preduzetnice u EU i regionu

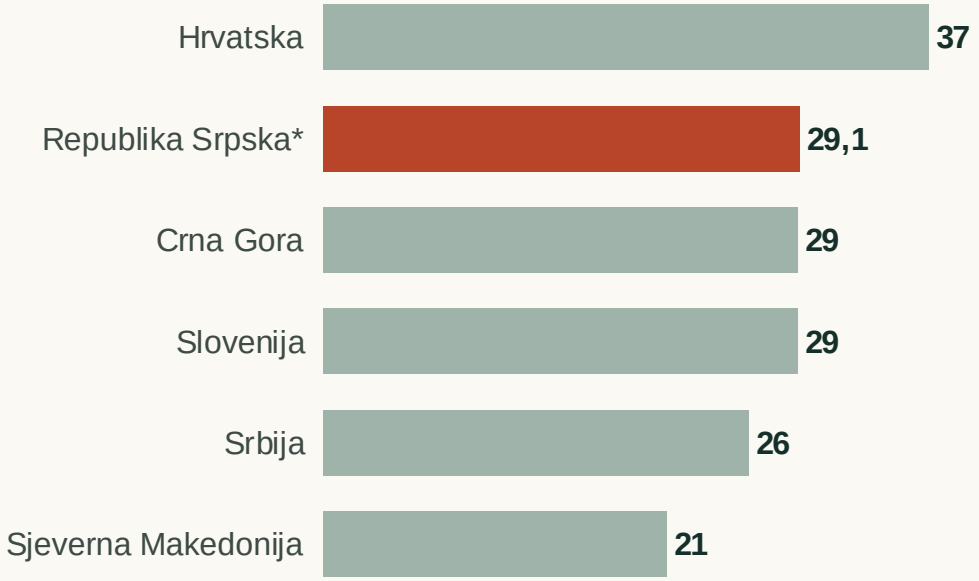
52% ukupne evropske populacije čine žene

34,4% samozaposlenih u EU su žene

30% preduzetnika početnika u EU su žene

Ženska kreativnost i preduzetnički potencijal nedovoljno su iskorišćen izvor rasta i radnih mjesta.

Udio preduzetnica, %

* privredni subjekti u vlasništvu i suvlasništvu žena, 2017.

European Commission, 2019; Vlada Republike Srpske, 2019, str. 7 i 14

PREPREKE

Prepreke pred ženama preduzetnicama

PREMA RAGUVANŠIJU I SARADNICIMA

Obrazovanje i iskustvo

Nedostatak obrazovanja, iskustva i mogućnosti za obuku

Pokretljivost

Ograničena prostorna pokretljivost

Porodica

Nedostatak podrške porodice

DUBLJI, STRUKTURNI UZROCI

- Krute rodne norme i kulturni obrasci
- Majčinstvo i podizanje djece
- Nepokretna imovina većinom u vlasništvu muškaraca
- Mala ili nikakva ušteđevina
- Više neplaćenih kućnih poslova

Raghuvanshi et al., 2017; Petković, 2021, str. 113

BOSNA I HERCEGOVINA

Preduzetnice u Bosni i Hercegovini

ISTE PREPREKE KAO I MUŠKARCI

Da bi pokrenule i vodile posao, žene moraju imati:

- početni kapital
- pravnu pomoć
- tehničko znanje
- znanje poslovnog upravljanja

Palalić et al., 2020

DVA GLAVNA PROBLEMA

01 Pristup finansijama

Nepovoljni uslovi kreditiranja.

02 Pristup znanju

Kako napraviti poslovni plan, voditi administraciju, naći kompetentno osoblje i tržište, kako registrovati firmu i ispunjavati poreske obaveze.

Pilav-Velić & Mangafić, 2016; Palalić et al., 2020, str. 20

Kakva podrška je potrebna?

PREDNOSTI PREDUZETNICA

- brže se prilagođavaju promjenama
- prihvataju savjete
- rade timski
- bolje razumiju svoj tim i zaposlene

Ali, privatne i poslovne obaveze se prepliću, pa je uspjeh u biznisu za žene veći izazov.

OBLASTI PODRŠKE

Finansijska podrška

Edukacija

Promocija

Udruživanje i umrežavanje

Posebna pažnja: tekstilna i kožarska proizvodnja, poljoprivreda i zanatstvo.

Vlada Republike Srpske, 2019, prema Petković, 2021, str. 113–114

STRATEŠKI OKVIR

Strateška podrška preduzetništvu žena u regionu

Entitet / država	Dokument	Period
Republika Srpska	**Strategija razvoja preduzetništva žena**	**2025–2031**
Republika Srpska	Strategija razvoja preduzetništva žena	2019–2023
Federacija BiH	Akcioni plan za razvoj poduzetništva žena	2018–2020
Crna Gora	Strategija razvoja ženskog preduzetništva	2025–2028
Hrvatska	Strategija razvoja poduzetništva žena	2014–2020
Sjeverna Makedonija	Strategija razvoja preduzetništva žena	2019–2023
Srbija	Nema posebne strategije, podrška u drugim strategijama	–

Novo: Vlada Republike Srpske usvojila je 2025. godine strategiju za period 2025–2031.

Vlada Republike Srpske, 2019, str. 14; Vlada Republike Srpske, 2025

NOVA REALNOST

Digitalna transformacija kao prilika

Biznisi žena najčešće posluju u trgovini, ugostiteljstvu, hotelijerstvu i uslugama, pa su ih krize i pandemija Covid-19 posebno pogodile.

Digitalni poslovni modeli

Digitalna transformacija postojećeg poslovanja.

Hibridni modeli

Kombinacija onlajn i oflajn poslovanja.

Čitanje signala

Nepodudarnosti i asimetrija informacija na tržištu kao poslovna prilika.

„Ne postoji muško i žensko preduzetništvo, već samo preduzetništvo sa svojim modalitetima.“

Petković, 2021, str. 114

DISKUSIJA

Preduzetništvo žena: pitanja za diskusiju

01

Poznajete li preduzetnicu iz svoje lokalne zajednice? Koje je prepreke morala savladati?

02

Da li je preduzetništvo žena u BiH češće preduzetništvo iz nužde ili iz prilike? Zašto?

03

Koja mjera podrške preduzetnicama bi imala najveći efekat u vašoj opštini ili gradu?

04

Trebaju li preduzetnicama posebne mjere ili opšte mjere podrške za sve preduzetnike?

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS
1975

Hvala na pažnji!

Pitanja i komentari su dobrodošli.

Prof. dr Saša Petković
sasa.petkovic@ef.unibl.org
Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

